

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი
Grigol Robakidze University

ხელნაწერის უფლებით

With the right of manuscript

ლაშა კუხიანიძე
Lasha Kukhianidze

უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა სისხლისსამართლებრივი და
კრიმინოლოგიური ასპექტები

Crimes Committed through Omission of Criminal and Criminological
Aspects

საგანმანათლებლო პროგრამა: სამართალი

Educational Programme: Law

დისერტაცია წარდგენილია სამართლის დოქტორის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად
Thesis is presented for obtaining of the PhD Degree in Law

რ ე ზ ი უ მ ე
Abstract

თბილისი
Tbilisi
2024

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი

ხელნაწერის უფლებით

ლაშა კუხიანიძე

უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა სისხლისსამართლებრივი და
კრიმინოლოგიური ასპექტები

საგანმანათლებლო პროგრამა: სამართალი

დისერტაცია წარდგენილია სამართლის დოქტორის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

რ ე ზ ი უ მ ე

თბილისი

2024

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი

მეცნიერ-ხელმძღვანელი

ამირან მოსულიშვილი,

სამართლის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

დისერტაციის დაცვიც თარიღი გამოქვეყნდება უნივერსიტეტის
ვებ-გვერდზე www.gruni.edu.ge

დისერტაციის დაცვა შედგება გრიგოლ რობაქიძის
სახელობის უნივერსიტეტის სამართლის სკოლის საატესტაციო
საექსპერტო კომიტეტის სხდომაზე

დისერტაციის გაცნობა შესაძლებელია გრიგოლ რობაქიძის სახელობის
უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში, თბილისი, ირინა ენუქიძის N3 (დავით
აღმაშენებლის მე-13 კმ)

სარჩევი

შესავალი.....	4
საკვლევო პრობლემატიკა და კვლევის აქტუალობა.....	4
კვლევის მიზანი	7
კვლევის ამოცანები.....	8
ნაშრომის ჰიპოთეზა.....	9
მეთოდოლოგია და კვლევის აღწერა.....	10
კვლევის შედეგები.....	11
ნაშრომის მეცნიერული სიახლე და მნიშვნელობა	12
დასკვნები და რეკომენდაციები	14

შესავალი

საკვლევი პრობლემატიკა და კვლევის აქტუალობა

საზოგადოებრივი ურთიერთობების თანამედროვე სისტემა წარმოადგენს მართლწესრიგის განმტკიცებისა და რეგულირების რთულ მექანიზმს.

თვით მართლწესრიგის განმტკიცება კი წარმოუდგენელია საზოგადოების ურთიერთკავშირის, მისი სოციალური პასუხისმგებლობისა და სამართლებრივი უფლება-მოვალეობების გარეშე. სწორედ ამ უკანასკნელთან არის დაკავშირებული პიროვნების სპეციალური სამართლებრივი სტატუსი, მისი ნორმატიული მოვალეობა, რომელიც უშუალოდ არის დაკავშირებული უმოქმედობით დანაშაულის ჩადენის პრობლემასთან. რადგანაც სწორედ დაკისრებული სამართლებრივი მოვალეობის სათანადოდ შესრულება თამაშობს გადამწყვეტ როლს სახელმწიფო სისტემის გამართულ ფუნქციონირებაში, პასიური ქმედება კი განიხილება თავის მხრივ, როგორც პიროვნების წინააღმდეგობრივი სოციალური არსი, რომელიც არღვევს არა მარტო მართლწესრიგს, არამედ შეაქვს დისონანსი მთელ სოციალურ ორგანიზმში.

დანაშაულებრივი უმოქმედობის საკითხი სისხლის სამართლის დოგმატიკის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პრობლემაა, რომელსაც თეორიულთან ერთად, ასევე დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს, როგორც სამართალშემოქმედების, ისე სამართალგამოყენების პროცესში.

ქვეყნის დემოკრატიზაციისა და სამართლებრივი რეფორმების გატარების პროცესში, აუცილებელი ხდება სისხლის სამართალშიც ცვლილებების გატარება, რომლებიც უზრუნველყოფენ ადამიანის უფლებების და თავისუფლებების გარანტიის შექმნას.

კანონიერების პრინციპი მოითხოვს თითოეული მართლსაწინააღმდეგო ქმედების ჩამდენის მიმართ ინდივიდუალურ მიდგომას. წინააღმდეგ შემთხვევაში

შეუძლებელია ბრალეული პასუხისმგებლობის პრინციპის დასაბუთება.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-8 მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, უმოქმედობის მართლწინააღმდეგობის განსაზღვრისათვის აუცილებელია სამი წინაპირობის არსებობა :

1. პირს უნდა ეკისრებოდეს მოქმედების სპეციალური სამართლებრივი მოვალეობა.
2. მას უნდა ჰქონდეს მოქმედების შესაძლებლობა.
3. მოქმედებით შედეგი თავიდან უნდა იყოს აცილებული.

დანაშაულის ობიექტურ მხარეს წარმოადგენს ქმედება, როგორც შეგნებული და მიზანდასახული ქცევა. ქცევა კი შეიძლება გამოიხატებოდეს, როგორც მოქმედებაში, ასევე უმოქმედობაში. თუ მართლსაწინააღმდეგო მოქმედების დროს ადამიანი თავის ნებას გამოხატავს აქტივობით, უმოქმედობის დროს კი მან მოქმედებისაგან თავის შეკავებით უნდა გამოავლინოს თავისი ნებელობითი იმპულსი.

სწორედ ამ მხრივ, უმოქმედობით ჩადენილი დანაშაულები, როგორც სპეციფიური სოციალური პასიური ქმედების ზოგადი სახე, დამსახურებლად იმსახურებს მეცნიერთა ყურადღებას და გააჩნია უცვლელი აქტუალობის დონე.

განვიხილავთ რა უმოქმედობას, როგორც სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის ფორმას, უნდა აღვნიშნოთ, რომ მას გააჩნია ღრმა სოციალური არსი, რომელიც თავის მხრივ გამოხატულია პასიური დანაშაულებრივი ქმედების ფენომენში.

ფორმალურად მოქმედებისა და უმოქმედობის ძირითადი განსხვავება მდგომარეობს ნორმის შინაარსში, რომლის რეგულირების ობიექტიცაა სათანადო ქმედება. ამკრძალავი ნორმის დარღვევა შესაძლებელია მოქმედებით, ხოლო მავალეული ნორმისა მხოლოდ უმოქმედობით ანუ გარკვეული მოქმედების შეუსრულებლობით.

აქედან გამომდინარე, უნდა აღვნიშნოთ, რომ ქართულ

სამართლებრივ ლიტერატურაში აღნიშნული საკითხი აქტუალურითუმცა დაუმუშავებელი და საკამათო თემაა. სწორედ ამიტომ, წინამდებარე სადისერტაციო ნაშრომში თეორიული და პრაქტიკული თვალსაზრისით გაანალიზებული ქმედების შემადგენლობის ობიექტური მხარე, კერძოდ უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა სისხლისსამართლებრივი და კრიმინოლოგიური ასპექტები, მისი არსი და ფორმები.

ნაშრომში კომპლექსურად არის გადმოცემული ძირითადი პრინციპული დებულებები. პრობლემის ანალიზი აღნიშნული საკითხით დაინტერესებულ პირებს გარკვეულწილად გაუადვილებს ამ მიმართულებით მეცნიერული და პრაქტიკული საქმიანობის უფრო ორიენტირებულად და დეტალურად წარმართვას.

შესაბამისად უნდა აღვნიშნოთ, რომ წარმოდგენილი ნაშრომის აქტუალობა მგომარეობს იმაშიც, რომ იგი უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა კვლევის პირველი მცდელობაა ქართულ სამართლებრივ სივრცეში.

თავად პასიური დანაშაულობა, თუ დავესესხებით ა. ოჯინსკის, უდავოდ ინტრუზიულ დანაშაულობას წარმოადგენს, რომელიც ბოლომდე არ არის საზოგადოების მიერ შეცნობილი, როგორც კრიმინალური მოვლენა და სწორედ ეს განაპირობებს მის ლატენტურ ხასიათს.

საკვლევი თემის მრავალასპექტიანობიდან გამომდინარე შეუძლებელი იყო ყველა საკითხის ამომწურავად განხილვა, მაგრამ ნაშრომში გადმოცემულია მისი ძირითადი დებულებები, რაც საშუალებას იძლევა საკითხით დაინტერესულ პირს შეუქმნას სწორი წარმოდგენა უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულებზე და პრაქტიკოს მუშაკებს დაეხმაროს ქმედების კვალიფიკაციის დროს წამოჭრილ საკითხთა გადაწყვეტაში.

მეცნიერებასა და კანონმდებლობაში დროთა განმავლობაში მიმდინარე პროცესები წარმოშობს ძველი დებულებების

გადახედვის აუცილებლობას. სწორედ ერთ-ერთ ასეთ ნაკლებად დაუმუშავებელ თემად შეიძლება მივიჩნიოთ უმოქმედობის პრობლემა სისხლის სამართალში და კრიმინოლოგიაში. მასზე ქართულ ქართულ სამეცნიერო სივრცეში თითქმის არ შექმნილა არავითარი კვლევა, ამიტომაც ქართველ მეცნიერებსა და პრაქტიკოსებს ხელმძღვანელობა ამ საკითხის შესახებ საბჭოთა სამართლის მიერ დამუშავებული რამდენიმე მონოგრაფიით უწევდათ. არადა მათში გამოხატული ძირითადი დებულებები არ შეესაბამება თანამედროვეობას და გადახედვას საჭიროებს, სწორედ აღნიშნული საკითხიც განაპირობებს სადისერტაციო კვლევის აქტუალურ მხარეს.

კვლევის მიზანი

წინამდებარე ნაშრომის მიზანი მდგომარეობს „უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა სისხლისსამართლებრივ და კრიმინოლოგიურ ასპექტების“ არსის გაანალიზებასა და გადაჭრაში.

კვლევის მიზანს წარმოადგენს ასევე „უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა“ ანალიზი, აგრეთვე დასაბუთებული რეკომენდაციების და პრევენციული ზომების შემუშავება. უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა ბუნების ახსნა სისხლისსამართლებრივი და კრიმინოლოგიური, სოციოლოგიური, ფილოსოფიური, ფსიქოლოგიური და ა.შ. წყაროების შესწავლისა და გაანალიზების საფუძველზე.

ასევე სადისერტაციო კვლევის მიზანია :

1. გამოავლინოს დანაშაულებრივი უმოქმედობის ხელშემწყობი ფაქტორები და შემდგომი გაუმჯობესების მიზნით განისაზღვროს მათი დამლევის გზები.
2. გაანალიზოს უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა თავისებურებები ქართულ და უცხოურ ლიტერატურაში და წარმოაჩინოს მათი დამახასიათებელი ნიშნები.
3. შემუშავდეს მეცნიერულად დასაბუთებული თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობის რეკომენდაციები.

ნაშრომის მიზანია აგრეთვე იმ ძირითადი და სადავო საკითხების განხილვა, რომლებიც უმოქმედობით დანაშაულის დასჯადობასთანაა დაკავშირებული. რეკომენდაციების შემუშავება ქმედების ობიექტური და სუბიექტური მხარეების, მართლწინააღმდეგობისა და ბრალის დადგენის საფუძველზე, ასევე კვლევის მიზანია :

- წარმოაჩინოს სამართლებრივი დაცვის გარანტიის პრობლემატიკა და განისაზღვროს სპეციალური სამართლებრივი მოვალეობის არსი.
- უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა მიზეზ-შედეგობრივი კავშირის თავისებურებების განსაზღვრა და დადგენა.

კვლევის ამოცანები

ძირითადი მიზნიდან გამომდინარე კვლევის ამოცანებია:

- უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა არსის მოკლედ გადმოცემა.
- დანაშაულებრივი უმოქმედობის ზოგიერთი ძირითადი დეფინიციის განსაზღვრა.
- პასიური დანაშაულებრივი ქცევისა და მისი ნიშნების დადგენა.
- დანაშაულის მცდელობის საკითხის განსაზღვრა უმოქმედობით დელიქტებში.
- უმოქმედობის, როგორც მიზეზობრივი კავშირის კომპლექსური ელემენტის განსაზღვრა.
- დანაშაულებრივი უმოქმედობის სოციალურ-ფსიქოლოგიური ასპექტების დადგენა.
- უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა სისხლისსწილსამართლებრივი ასპექტების განსაზღვრა.
- უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა კრიმინოლოგიური ასპექტების განსაზღვრა.

- უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთან დაკავშირებული მრავალფეროვანი და მრავალწახნაგოვანი მიდგომების ახსნა.
- დანაშაულებრივ უმოქმედობასთან დაკავშირებით არსებული თეორიული ბაზისა და სამართალგამოყენებითი პრაქტიკის კვლევა და შეფასება.
- უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულებთან დაკავშირებულ საქართველოს კანონმდებლობის განხილვა და შეფასება.
- გამოკვეთულ იქნას პასიური ქცევის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საფუძვლები და საზღვრები.
- პასიური დანაშაულებრივი ქმედების დეტერმინაციის სპეციფიკის განსაზღვრა.
- დანაშაულის მცდელობის შემადგენლობის თავისებურებების ანალიზი, კერძოდ : თეორიები დანაშაულებრივი უმოქმედობის შესახებ, გარანტის მიერ უმოქმედობით ჩადენილი დანაშაულის კონცეფცია, ჰელმუტ მაიერის თეორია, მაიჰოფერის სოციალური ქცევის კონცეფცია, შუნემანის თეორია, სეკუნდარულობის პრინციპი და ა.შ
- უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა შესახებ არსებული სამეცნიერო კვლევითი ლიტერატურის მიმოხილვა და დამუშავება.

ნაშრომის ჰიპოთეზა

1. საქართველოში მოქმედი კანონმდებლობა სათანადოდ ვერ ასახავს სპეციალური სამართლებრივი მოვალეობის არსს, რაც ხელს უშლის პასუხისმგებლობის საზღვრების განსაზღვრას და დაკისრებას.
2. მოქმედ სისხლის სამართლის კოდექსში სათანადოდ არ არის ასახული და განსაზღვრული სამართლებრივი გარანტის ფუნქცია.
3. გარანტის სამართლებრივი მოვალეობის წარმოშობის საფუძვლები არ არის მკვეთრად წარმოჩენილი და განსაზღვრული.

4. უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა დეფინიცია უნდა გამოეყოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-8 მუხლს და ცალკე დამოუკიდებელი მუხლის სახით უნდა ჩამოყალიბდეს.
5. უმოქმედობით ჩადენილი დანაშაულები ყოველთვის უნდა განიხილებოდეს, როგორც მძიმე დანაშაულები.

მეთოდოლოგია და კვლევის აღწერა

მოცემულ სადისერტაციო ნაშრომში წარმოდგენილია მეცნიერული კვლევის ისეთი მეთოდები, რომლებიც გამოიყენება როგორც ემპირიულ, ასევე თეორიულ დონეზე, ესენია ზოგად სამეცნიერო მეთოდები, კერძოდ: შედარების, ანალიზის, სინთეზის, აბსტრაგირების, კონკრეტიზაციის, ინდუქციის, დედუქციის და ანალოგიის მეთოდები.

კვლევის მეთოდოლოგიურ საფუძვლად ასევე გამოყენებულია ისტორიული და ლოგიკური მეთოდები.

დოკუმენტური: სამეცნიერო ლიტერატური, კანონმდებლობის, კონვენციებისა და ანალიტიკური მასალის შესწავლა.

შედარების მეთოდი: გამოსაკვლევ საკითხთან მიმართებაში ჩვენ შევადარეთ საქართველოში დღეს მოქმედი სამართლებრივი ნორმები საზღვარგარეთის ქვეყნების მარეგულირებელ ნორმებს. შედარების მეთოდის გამოყენება დაკავშირებული იყო საკვლევით ობიექტის საერთო და განმასხვავებელ ნიშნების გამოკვეთასთან. ასევე კვლევა აგებულია ნორმატიული ანალიზის წესებზე.

ნაშრომში გამოყენებული შედარებით-სამართლებრივი ანალიზი, რომელიც მიზნად ისახავს საზღვარგარეთის კანონმდებლობის თავისებურებების დადგენას გამოიყენება იმისათვის, რომ დანაშაულებრივი უმოქმედობის შეფასებისას უმტკივნეულოდ იქნას გამოყენებული ნორმატიული კონცეფცია და, გამლიერდეს რეკომენდაციათა არგუმენტაცია.

კვლევის მეთოდოლოგიური საფუძველია ფილოსოფიური შრომები, მეცნიერული კვლევები უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა საკითხებზე.

პრობლემის კვლევისას გამოყენებულია ასევე: ფორმალურ-ლოგიკური, ფორმალურ-დოგმატური, ფორმალურ-იურიდიული, სოციოლოგიური, სტატისტიკური და სხვა მეთოდები.

კვლევის შედეგები

ჩვენი კვლევის ძირითად შედეგად წარმოდგენილი გვაქვს ის, რომ მასში სრულიად ორიგინალურად იქნა გააზრებული დანაშაულებრივი უმოქმედობის მოძღვრების არსი, მისი სტრუქტურა და განვითარების პროცესი.

ჩვენი აზრით, ჩვენ გარკვევით შევძელით იმის დემონსტრირება, რომ უმოქმედობით ჩადენილი დანაშაულები გაცილებით უფრო ვრცელი და მრავალმხრივი შინაარსის მომცველი სისხლისსამართლებრივი და კრიმინოლოგიური მიმდინარეობაა, ვიდრე ეს გაბატონებულ დოქტრინაში დამკვიდრებული პოზიციიდან ჩანს.

ნაშრომში პირველადაა გამოკვლეული უმოქმედობით ცნებაში ნებელობითი ქცევის არსი და მოქმედების არჩევანის თავისუფლება. ნებელობის თავისუფლების ასპექტი.

ნაშრომში განხილულია უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა მეთოდოლოგიური ასპექტები, მისი არსი, ცნება და ნიშნები. ასევე გაშუქებულია პასიური დანაშაულებრივი ქცევა და მისი ნიშნები. დანაშაულებრივი უმოქმედობის განხილვისას ჩვენ შევეცადეთ ცვლილება შეგვეტანა კლასიკურ სქემაში, თუმცა არა იმგვარად, რომ დარღვეულიყო მის შემადგენელ ელემენტთა თანაფარდობა. კერძოდ აღნიშნულ კვლევაში განხილული გვაქვს უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა დოგმატური ასპექტები. ასევე კვლევის შედეგად დანაშაულებრივი უმოქმედობის თაობაზე განვითარებული თეორიების განხილვა და ანალიზი.

1. განხორციელებული კვლევის შედეგად გამოვლენილია იმ ფაქტორების ერთიანობა, რომლებიც გავლენას ახდენს უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა ფუნქციონირებაზე.
2. ჩატარებული კვლევიდან გამოიკვეთა საკანონმდებლო და პრაქტიკული ხარვეზები, მომზადდა კონკრეტული წინადადებები.
3. სხვადასხვა ქვეყნების კანონმდებლობის შესწავლის საფუძველზე შემუშავდა რეკომენდაციები, რომლებიც მიმართულია ამ ინსტიტუტის შემდგომი განვითარებისა და ეფექტური ფუნქციონირების ხელშეწყობისკენ.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე და მნიშვნელობა

წინამდებარე სადისერტაციო ნაშრომში შემდეგი მეცნიერული სიახლეებია შემოთავაზებული:

1. პირველად არის ჩატარებული უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულებთან დაკავშირებით სადისერტაციო კვლევა.
2. პირველად არის ჩატარებული სოციალური კვლევა დანაშაულებრივ უმოქმედობასთან დაკავშირებით, როგორც რაოდენობრივი, ასევე თვისებრივი მეთოდის გამოყენებით.
3. წარმოდგენილია უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა კვლევა სისხლისსამართლებრივ და კრიმინოლოგიურ ასპექტში.
4. დანაშაულებრივი უმოქმედობის კლასიკური ფორმულა : წმინდა და შერეულ უმოქმედობად არ გამოხატავს პასიური დანაშაულებრივი ქცევის არსს და ბუნებას. უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა კლასიფიცირებას საფუძველად უნდა ედოს სპეციალურ-სამართლებრივი მოვალეობის შესრულების ხარისხი: უმოქმედობა (მოვალეობის შეუსრულებლობა) და მოვალეობის არაჯეროვნად შესრულება.
5. დაკისრებული სპეციალურ სამართლებრივი მოვალეობის შეუსრულებლობა უნდა განიხილებოდეს, როგორც ბრალის დამამძიმებელი გარემოება..
6. ყოველი ქმედება უნდა წარმოადგენდეს ნებელობითი

ქცევის აქტს, რა დროსაც სხეულებრივ მოძრაობას შესაძლოა არ გააჩნდეს „ნებელობითი ქცევის” სახე, მაგრამ ამისდა კვალად, ჩვენ მართებულად მივიჩნევთ ამოსავალ თეზისს, რომლის თანახმადაც დაუშვებელია მოტორული აქტი სუბიექტურ ქმედებად ვადიაროთ.

7. დაკისრებული სამართლებრივი მოვალეობის ნაწილობრივ ან არაჯეროვნად შესრულება უნდა განიხილებოდეს, როგორც დანაშაულებრივი უმოქმედობა (მოვალეობის შეუსრულებლობა).
8. უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა ძირითად ინდივიდუალურ და სოციალურ-სამართლებრივ მიზეზებს მიეკუთვნება: დაკისრებული მოვალეობის მიმართ ინტერესის არ არსებობა, სახელმწიფო კონტროლის მექანიზმის არაეფექტურობა, დაუსჯელობის რწმენა, მაკონტროლებელი ორგანოს ფორმალიზმი, პროფესიული მომზადების დაბალი დონე და ა.შ
9. სისხლის სამართალს უმოქმედობის ცნება არ აინტერესებს, არც მხოლოდ ფიზიკურ და არც მხოლოდ ფსიქიკურ ასპექტში. სისხლისსამართლებრივ დაინტერესებას ის იწვევს მართოდენ, როგორც ფსიქო-ფიზიკური კატეგორია. ამავე დროს, უმთავრესი მნიშვნელობის არის არა ის, რომ უმოქმედობა ერთ-ერთ ასპექტში ემთხვევა მოქმედების ცნებას, არამედ ის, რომ მოქმედება და უმოქმედობა არ ემთხვევა ერთმანეთს ორთავე ასპექტში, და რამდენადაც უმოქმედობა გამოირჩევა მხოლოდ მისთვის დამახასიათებელი, მოქმედების ცნებისათვის უცხო სპეციფიკით, ამ უკანასკნელისაგან მისი როგორც სისხლისსამართლებრივი ცნების დამოუკიდებლობა არავითარ ეჭვს არ უნდა ჰბადებდეს.
10. დისერტაციაში წამოყენებულია და დასაბუთებულია მეცნიერული და პრაქტიკული მნიშვნელობის მქონე რიგი ახალი დებულებები.
11. დისერტაციაში უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა დეტერმინაციის ანალიზისას დახასიათებულია საერთო ხასიათის ისეთი ფაქტორები, როგორცაა: მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური დიფერენციაცია, ცხოვრების წესი

და ა.შ

12. დისერტაციის პრაქტიკულ მნიშვნელობას ამყარებს ანკეტირების შედეგები.
13. დისერტაციის სიახლეა უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა განხილვა კრიმინოლოგიურ ასპექტში.
14. ნაშრომში შედარებით-სამართლებრივი თვალსაზრისით განხილულია მისი შემადგენლობის ცალკეული საკითხები, რომლებიც ადრე არ განხილულა.

დასკვნები და რეკომენდაციები

ზემოწარმოებული კვლევის პროცესში ჩვენ შევეცადეთ მაქსიმალურად ვრცლად გადმოგვეცა ყველა ის ძირითადი ასპექტები, რომელიც ახასიათებს უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულებს, როგორც კვლევამ გვიჩვენა, დანაშაულებრივი უმოქმედობის სოციალური არსის გენეზისი და მასთან დაკავშირებული ნორმატიული აქტები სპეციალურ სამართლებრივ მოვალეობების შესრულებაზე, განპირობებულია უამრავი ფაქტორით, რომელთაგან მთავარს სახელმწიფოს პოლიტიკურ-სამართლებრივი წყობის ფორმა და მასთან დაკავშირებული საზოგადოებრივი პარადიგმების ტრანსფორმაცია წარმოადგენს. ამასთან ერთად, სოციუმს საკუთარი მობილურობა და რესურსები გააჩნია თავისი ქცევის საფუძვლების მოსამზადებლად, რამაც საბოლოო ჯამში არსებითი გავლენა უნდა მოახდინოს დანაშაულებრივი უმოქმედობის საკანონმდებლო პროცესებზე.

სახელმწიფო ფორმირების პროცესის ჩასახვამ და ფორმაციამ პიროვნების სამართლებრივი სტატუსის შესაბამისი სპეციალურ-სამართლებრივი პასუხისმგებლობის ნორმების ზრდა გამოიწვია საკანონმდებლო აქტებში.

ისტორიულ-სამართლებრივი კვლევის პროცესში გამოვლენილ პასიური ქცევის ევოლუციის ფენომენის თავისებურებებს შეიძლება მივაკუთვნოთ:

- A. ქმედების პასიურ ფორმად ღიარება და მისი გამიჯვნა აქტიური დანაშაულებრივი მოქმედების კატეგორიისაგან.
- B. პასიური ქცევის ცალკეული სახეების კრიმინალიზაცია და

დეკრიმინალიზაცია.

C. სისხლით სამართლით დასჯადი უმოქმედობით ჩადენილი დანაშაულებისათვის პასუხისმგებლობის პერიოდულად გამკაცრება და ჰუმანიზაცია.

ფორმისა (მოქმედება) და შინაარსის (უმოქმედობა) პრობლემის ჩარჩოებში შეიძლება მისი განვითარების რამდენიმე ეტაპის გამოყოფა: პირველი ეტაპი დანაშაულებრივი ქცევის აქტიურ მხარეზეა დაფუძნებული, მისი ყოველგვარი პასიური ელემენტის ჩართვის გარეშე, რომელსაც ჯერ არა აქვს კრიმინალურ-სამართლებრივი ხასიათი.

მეორე ეტაპი უმოქმედობიდან გამომდინარე დაკავშირებულია საზოგადოებრივი ურთიერთობების რღვევის შეგნებასთან და ქმედების პასიური ფორმის საკანონმდებლო ბაზის განმტკიცების მომზადებასთან.

მესამე ეტაპი უმოქმედობის შემადგენლობის თეორიის და მისი ნორმატიული ატესტაციის პროცესების ურთიერთკავშირის წარმოადგენს, მათ შორის ქმედების ჩარჩოებშიც, რომელიც ქმედების შემადგენლობის ობიექტურ ნიშანს წარმოადგენს.

პასიური ქმედების ფორმის შემთხვევაში დადებით ხასიათს უნდა ატარებდეს მისი ხერხის პრობლემის გადაწყვეტა, უპირველეს ყოვლისა თვით სისხლისსამართლებრივი პასიურობის ნორმატიულ-სოციალურ კატეგორიად აღიარების კონტექსტში, რაც უმოქმედობის პრობლემის მეთოდოლოგიურად სწორი განმარტების საშუალებას იძლევა.

უმოქმედობის უძრაობის ხასიათი ანუ ენერჯის არ არსებობის აღქმა სრულიად არ ასახავს მის სისხლისსამართლებრივ არსს. ამავდროულად უმოქმედობის ზედმეტად ნორმატივიზაცია, მისი აღიარება აბსოლიტურ ნორმატიულ კატეგორიად, სრულიად არ პასუხობს დანაშაულის შემადგენლობის კლასიკურ სწავლებას და უმოქმედობის სპეციფიკის არსს.

უმოქმედობის სისხლისსამართლებრივი, ობიექტური მახასიათებ-

ლების ვიწრო სოციალური შემადგენლობით შეცვლა მიუღებლად მიგვაჩნია. უმოქმედობის ფაქტიური მხარის საკითხი უნდა გადაწყდეს მისი შემადგენლობის პრიზმაში, რაც პირის შესახებ ქცევის მონაცემთა შეგროვებასა და ანალიზს გულისხმობს. ამგვარად, უმოქმედობა უპირველეს ყოვლისა საჭიროა სამართლებრივ (ნორმატიულ) დომინანტის ნიშნებს დავუკავშიროთ, რაც მის შემადგენლობაში განსხვავებული ნიშნების მოძიებას არ გამოირიცხავს. პასიური დანაშაულებრივი აქტის აღნიშნული ნიშნებისა და მახასიათებლების საფუძველზე შეიძლება უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა შემდეგი განსაზღვრების შემოთავაზება:

უმოქმედობა ეს არის მართლსაწინააღმდეგო ქცევის, დროსა და სივრცეში დამოუკიდებელი განკერძოებული აქტი (აქტების ერთობლიობა), რომელიც სპეციალურ-სამართლებრივი მოვალეობის შეუსრულებლობის ,შესრულებისაგან თავის არიდების ან არასათანადოდ შესრულების ხერხს წარმოადგენს.

დანაშაულებრივი უმოქმედობის სოციალური (ნორმატიული) ბუნება, მისი ნიშნების სპეციფიურ შინაარსს განსაზღვრავს მოქმედებისა და უმოქმედობის კატეგორიების საერთო თვისებების თვალსაზრისითაც, ასე მაგალითად: უმოქმედობის ნორმატიული ბუნების დახასიათებისას შეიძლება გამოიყოს მისი შემდეგი თვისებურებები:

- სათანადო ქცევის მოლოდინში გამოხატული მომატებული სოციალურობა.
- სავალდებულო ნორმის დარღვევა.
- ვალდებული სუბიექტის აუცილებელი ჩართულობა საზოგადოებრივ ურთიერთობების სისტემაში.
- მოვალეობის შესრულებისგან თავის არიდების და აგრეთვე მატერიალურ ობიექტებზე (საგნებზე) ზემოქმედების ხერხის შეფარდებისა და მისი გაგების ხასიათი.
- ნორმატიული უმოქმედობის შინაარსის არაერთგვაროვნება.
- უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულთა მიმართ სისხლის სამართლის ცალკეული ინსტიტუტების (მომზადება, მცდელობა, თანამონაწილეობა) გამოყენების განსაკუთრებული ტექნიკა.
- აქტიურ ქმედებებთან შედარებით პასიური დამნაშავის ნების

არაერთნაირი ობიექტური განვითარება.

პასიური ქცევის მრავალ ასპექტიანი ხასიათის გათვალისწინებით, რომელიც აერთიანებს თავის თავში, როგორც პოზიტივურ, ასევე ნეგატიურ მომენტებს, დარგთაშორის დონეზე აუცილებელია აღიარებულ იქნას, როგორც მართლსაწინააღმდეგო, ასევე მართლზომიერი უმოქმედობის არსებობის შესაძლებლობა. მართლზომიერი უმოქმედობა, აქტიური მოქმედების პირდაპირი აკრძალვის შემთხვევაში შეიძლება შეადგენდეს ან ავსებდეს კიდეც მოვალეობის სათანადოდ რეალიზების მექანიზმს.

პასიური ქცევის ნაირსახეობის გამოყოფას საფუძვლად უნდა ქონდეს იმ ქმედების შესრულების ხარისხი, რომლებიც მოვალეობის საგანს შეადგენენ. აღნიშნული კრიტერიუმის და ტერმინოლოგიის ბაზაზე, რომელიც უმოქმედობის სამართლებრივ (ფორმალურ) და აგრეთვე პრაქტიკულ მხარეს პასუხობს, შეიძლება საუბარი სრულ ან ნაწილობრივი პასიური ქცევის შესახებ.

სრულ უმოქმედობაში გთავაზობთ ვიგულისხმობთ დაკისრებული მოვალეობის შეუსრულებლობა, რომელიც დაკავშირებულია მოვალეობების შემადგენელი მოქმედების აბსოლიტურ იგნორირებასთან.

ნაწილობრივ უმოქმედობაში გთავაზობთ ვიგულისხმობთ მოვალეობის არასათანადოდ ან აუცილებელი (საკმარისი) მოცულობის ქმედებით შეუსრულებლობა.

საკანონმდებლო კონსტრუქციის მიხედვით შეიძლება გამოიყოს წმინდა უმოქმედობის-სრული არაფრის კეთება-შემადგენლობები და შერეული უმოქმედობის-მოვალეობის სრული ან ნაწილობრივი შეუსრულებლობა-შემადგენლობებით.

საქართველოს სსკ-ის. განსაკუთრებული ნაწილის ნორმების ანალიზი შესაძლებლობას იძლევა ვისაუბროთ მართლსაწინააღმდეგო უმოქმედობის შემდეგ სახეობებზე, რომელთა გამოვლენას საფუძვლად უდევს მოვალეობების შესრულებისგან თავის არიდების ხერხის საკანონმდებლო განმტკიცების კრიტერიუმი:

- კლასიკური უმოქმედობა ანუ პასიური თავის არიდება დაკისრებული მოვალეობებისგან.
- აქტიური თავის არიდება ანუ უმოქმედობა მოქმედების გზით.
- თავის არიდების პასიური და აქტიური ფორმების რთული შერწყმა (კომბინაცია).

მოქალაქეთა მოვალეობების სათანადოდ შესრულების მახასიათებლების გამოკვლევა სპეციალურ სამართლებრივ მოვალეობებთან მიმართებაში შესაძლებლობას იძლევა განისაზღვროს მოვალეობის არასათანადოდ შესრულება, როგორც ქმედებების ერთობლიობა, რომლებიც დაკავშირებულია დაკისრებულ მოვალეობებთან და მიმართულია მის შესრულებაზე, მაგრამ დაბალი დონის (სუბიექტის, საგნის, შესრულების ხერხის) ან აუცილებელი (საკმარისი) მოქმედების მოცულობის არასაკმარისობაზე.

უმოქმედობის მართლწინააღმდეგობის საფუძვლების პრობლემის გადაწყვეტა დაკავშირებულია შემდეგი კატეგორიების გამოყოფასთან:

- სისხლის სამართლის კანონის და მოვალეობების, როგორც პასიური ქცევის კრიმინალიზაციის სამართლებრივი საფუძვლის შესრულების შესაძლებლობასთან.
- მოვალეობების განმტკიცების კონკრეტული წყარო, როგორც სამართლებრივი პასუხისმგებლობის ფაქტიური საფუძველი, რომლისგანაც გამომდინარეობს მოქმედების ვალდებულება.
- მოვალეობების სოციოლოგიური მახასიათებლები (მორალი, ტრადიციები და ა.შ), როგორც მათი განმტკიცების საფუძველი.

უმოქმედობისთვის პასუხისმგებლობის საზღვრების გადაწყვეტა ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, მოქმედების მოვალეობის დადგენის გარდა დაკავშირებული უნდა იყოს მისი რეალიზების სამართლებრივი შესაძლებლობის შესრულების საგნის შესაბამისი ობიექტური და სუბიექტური პირობების არსებობის ან არ არსებობის გამოვლენასთან. ეს უკანასკნელი კი გულისხმობს

შესაძლებლობის აღქმას ნორმატიული კატეგორიის სახით, რომელიც მისი შინაარსისთვის ფორმის როლს თამაშობს-კონკრეტული ობიექტური და სუბიექტური პირობების, მოვალეობების რეალიზების შიდა გარემოებების და სუბიექტის სოციალურად განპირობებული თვისებების ერთობლიობისათვის.

უცხოური კანონმდებლობის ანალიზმა აჩვენა, რომ უცხო ქვეყნების მნიშვნელოვანი ნაწილისთვის უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულებებისთვის პასუხისმგებლობა გათვალისწინებულია სისხლის სამართლის სპეციალური ნორმით.

სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა უმოქმედობისთვის დგება იმ შემთხვევაში, თუ პირს გააჩნია სპეციალური სამართლებრივი მოვალეობა და სამართლებრივი შესაძლებლობა სათანადოდ იმოქმედოს.

პასიური დანაშაულობის გამოყოფას საფუძვლად უნდა ედოს კრიმინალურ-სამართლებრივი კრიტერიუმი, კერძოდ კი მოვალეობის შესრულების ხარისხი და ქმედების ორი ფორმის აღნიშვნის შესაძლებლობა.

აღნიშნულ კრიტერიუმზე დაყრდნობით გთავაზობთ პასიური დანაშაულობა განვსაზღვროთ, როგორც უმოქმედობის ფორმით ჩადენილი ხელყოფის ერთობლიობა, რომლის ობიექტს სამართლებრივად დადგენილი მოვალეობის სათანადოდ შესრულების საზოგადოებრივი ურთიერთობები წარმოადგენს.

სისხლის სამართლის ნორმების ანალიზმა აჩვენა, რომ მოქმედი კოდიფიცირებული აქტი 29 შემადგენლობას შეიცავს, რომლებიც ჩადენილია უმოქმედობის ფორმით.

პასიურ დანაშაულობის რაოდენობრივ-ხარისხობრივი, სტრუქტურული და დინამიური მახასიათებლების კვლევიდან გამომდინარე შეიძლება აღვნიშნოთ, როგორც მაღალლატენტური, ინტრუზიული დანაშაულობა. გამოვლენილი პასიური დანაშაულებრივი ქმედებების წილი რეალურად ჩადენილ

დანაშაულებათა რიცხვში მინიმალურია.

დეტერმინანტების კვლევა მისი ფართო კომპლექსის გამოყოფის შესაძლებლობას იძლევა, რომელმაც პასიური დანაშაულობის გენეზისი განაპირობა.

ინდივიდუალურ დონეზე უმოქმედობის მიზეზები შემდეგ პროცესებს უნდა დავუკავშიროთ:

- ზოგად-სამოქალაქო მოვალეობების მიმართ სოციუმის ნიჰილისტური განწყობის განვითარება.
- კეთილდღეობის ძირითადი წყაროს (მექანიზმის) და პიროვნების (ოჯახის, კოლექტივის და ა.შ) პოზიტიური პოზიციის განვითარების დაკარგვა.
- შრომითი ბაზრისა და სოციალურ-შრომით სამართლებრივი ურთიერთობების სისტემის საშიში დეფორმირება.
- ინტერესის და სტიმულის არ არსებობა სათანადო მოვალეობების შესრულებისადმი.
- უგულვებელმყოფელი დამოკიდებულება სამართლის ნორმების, მორალისა და მოვალეობების მიმართ, როგორც მათი გამოვლენის ერთ-ერთი ფორმის მიმართ.

სოციალურ სფეროში პასიური დანაშაულობის მიზეზებია:

- მოსახლეობის ცხოვრების დონის ხარისხის და მასთან დაკავშირებული პრიორიტეტული სოციალური პროექტების რეალიზების რეალური შეფასების არ არსებობა.
- წინააღმდეგობები ფულად ურთიერთობების სისტემაში.
- პროფესიული მომზადების დონე მისი მოვალეობების გაგებისა და შესრულებისათვის.
- მოსახლეობის ღირებულებითი სისტემის კრიმინალური დეფორმაცია.
- გართობისა და მავნე ჩვევების სფეროსადმი ძლიერი მიდრეკილება.

ეკონომიკურ სფეროში პასიურ დანაშაულობის მიზეზებს განეკუთვნება:

- საგადასახადო წესების სირთულე და უკონტროლობა.
- უმუშევრობის მაღალი დონე.

- შიდა ადმინისტრაციულ-ეკონომიკური ბარიერები.
- ხარვეზები მაკონტროლებელი ორგანოების საქმიანობაში.
- ეკონომიკური სიტუაციის არასტაბილურობა.

პოლიტიკურ სფეროში პასიური დანაშაულობის მიზეზებს წარმოადგენს :

- უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულებისთვის საშუალო და უმაღლესი რგოლის ხელმძღვანელი პირების რეალური სამართლებრივი პასუხისმგებლობის არ არსებობა.
- სუსტი იმპერატიული კონტროლი შესრულებული მოვალეობების მიმართ.
- მაკონტროლებელი ორგანოს ფორმალიზმი.

სამართლებრივ სფეროში პასიური დანაშაულობის მიზეზებია:

- სამართლებრივი და ეთიკური აღზრდის დეფორმაცია.
- სამართლებრივი სისტემის არაეფექტურობა მოქალაქეთა სივრცეში.
- მოვალეობების რეალიზების სამართლებრივი ხერხებისა და საშუალებების რეგლამენტში არსებული წინააღმდეგობები.
- კანონმდებლის არა დროული რეაგირება სოციალურ ურთიერთობებში სიღრმისეულ ცვლილებებზე.
- ზოგადი არასრულყოფილება.
- უმოქმედობით ჩადენილ დანაშაულებისთვის პასუხისმგებლობის შესახებ რიგი ნორმების ბუნდოვანება და გაურკვევლობა.

პასიური დანაშაულობის სოციალურ-ფსიქოლოგიური პირობებია:

- ალკოჰოლიზმი.
- ნარკომანია.
- უდისციპლინობა.
- თვითკონტროლის არ არსებობა.

პასიური დანაშაულობის გარემო პირობებს განსაზღვრავენ ასევე :

- კორუფცია.
- დანაშაულობის ინტრუზიული ხასიათი.
- პროფილაქტიკური ღონისძიებების არ არსებობა.
- დაუსჯელობის სინდრომი (განცდა).

- შეცდომები საორგანიზაციო-მმართველობით სფეროში.
-
- მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების დესტრუქციული გავლენა და ა.შ.

საბიუჯეტო სექტორში მოითხოვება ხელფასების გაზრდა მოსახლეობის დაბალშემოსავლიანი ფენებისთვის, საბაზრო ურთიერთობების ადეკვატური პროგრამების შემუშავება და აპრობაცია.

ეკონომიკურ სფეროში მოითხოვება შრომის მწარმოებლურობის ასამაღლებლად ინფრასტრუქტურის განვითარება, მცირე და საშუალო ბიზნესის დამატებითი მხარდაჭერა, განათლებისა და მეცნიერული აზრის ამაღლება.

პოლიტიკურ სფეროში საჭიროა ძალაუფლების მქონე პირების საერთო და პერსონალური პასუხისმგებლობის ეფექტური მექანიზმი, მოთხოვნათა გაზრდა მმართველობითი კადრების მიმართ. ზედმეტი არ იქნება სამსახურში უმოქმედობისთვის ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობის გაფართოება.

სამართლებრივ სფეროში მოითხოვება მეცნიერთა, რაც შეიძლება მეტი რიცხვის ჩართვა საკანონმდებლო სისტემის ჩამოყალიბებასა და განვითარებისათვის. აღნიშნული სისტემა უნდა განვითარდეს მოქალაქეთა უმოქმედობით შელახული უფლებების (ინტერესების) აღდგენის, მიყენებული ზიანის სრული კომპენსაციის და აგრეთვე პასიური დამნაშავისათვის ეკონომიკურად არარენტაბელობის საკანონმდებლო პირობების შექმნის ჭრილში.

მორალურ-ზნეობრივ სფეროში მოითხოვება ბალანსის მიღწევა: კულტურის, ტრადიციულ და მოდერნისტულ მიმართულებებს შორის. საჭიროა ისეთი საზოგადოებრივი კლიმატის ჩამოყალიბება, რომელიც სახელმწიფო ინტერესებს პასუხობს.

პასიური დანაშაულობის თავიდან აცილების სპეციალურ-კრიმინოლოგიური დონის ჩარჩოებში და სოციალურ ჯგუფებთან

დასაქმების ობიექტებთან მიმართებაში მოითხოვება შემდეგი ზომები :

- ალკოჰოლიზმისა და ნარკომანიის პროფილაქტიკის ეროვნული პროგრამების შემუშავება, საგადასახადო დანაშაულებთან და გადასახადების გადახდისაგან თავის არიდების ხერხებისა და სქემების მეცნიერული კვლევა. მის საფუძველზე გამოძიების მეთოდის შემუშავება. სამხედრო სფეროში ზომიერი სოციალური კონტროლის პოლიტიკის გატარება. მოვალეობების შესრულებისა და მაღალი საშიშროების ობიექტებზე სამუშაო წარმოების ზედამხედველობის გამკაცრება და მეთოდების გადახედვა.

პასიური დანაშაულობის ინდივიდუალური პრევენციის ჩარჩოებში ზემოქმედების ამა თუ იმ ზომის არჩევა დამოკიდებული უნდა იყოს პიროვნების ქმედებაში პასიური კრიმინოტიპის ნიშნების ქმედითი აქტიურობის დონის გამოვლენაზე, როგორც კვლევამ აჩვენა ქმედითი აქტიურობის დაბალი კოეფიციენტის მქონე პასიური დანაშაულებების მიმართ უმოქმედობის პროფილაქტიკისათვის ეკონომიკური ზემოქმედების სანქციების შემდეგი სახეებია უმჯობესი : საჯარიმო, მატერიალური ზარალის კომპენსაცია, ქონებაზე ყადაღის დადება, კომერციული საქმიანობის გაგრძელების აკრძალვა და ა.შ

ქმედითი აქტიურობის სტანდარტულ-საშუალო კოეფიციენტის მქონე პასიურ დანაშაულებთან მიმართებით გამოყენებული უნდა იქნას ქცევის თავისუფლების შეზღუდვის საერთო სამართლებრივი ზომები და პირის სოციალურ-შრომითი ადაპტაციის ზომები.

ქცევის თავისუფლების შეზღუდვის საერთო სამართლებრივი მოვალეობების შესრულების სახელმწიფო იძულების მექანიზმის როლს უნდა თამაშობდეს: საყვედურის ან საჯარიმო სანქციების დაკისრება, გაფრთხილება სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის შესახებ, სანქციების გამკაცრება და ა.შ, ხოლო სოციალურ-შრომითი ადაპტაციის ზომები დაკავშირებული უნდა იყოს სოციალურად სასარგებლო კავშირების დამყარებასთან და დახმარების გაწევასთან : თანამშრომლობა, შრომითი სწავლება, მონაწილეობა საზოგადოებრივ ცხოვრებაში და მონაწილეობა მოსახლეობისთვის დახმარების გაწევის სახელმწიფო პროგრამებში,

სოციალურად სასარგებლო კავშირების განვითარება, ასევე პასიური დანაშაულობის რიგი მიზეზების კონტექსტში, რომლებიც დამახასიათებელია სოციალურად სასარგებლო ქმედითი აქტიურობის დაბალი დონის მქონე პირებისთვის ცალკე ყურადღებას იმსახურებს პრევენციის შემდეგი ზომები : სასწავლო პროგრამების კურსის გავლა, ინდივიდუალური ზედამხედველობა მოვალეობების შესრულებაზე და ა.შ.

ასევე სოციალური კვლევის შედეგებიდან გამომდინარე მიგვაჩნია, რომ სსკ-ის 130-ე მუხლში დამოუკიდებელი შემადგენლობის სახით გათვალისწინებული უნდა იყოს სამედიცინო დაწესებულების პასუხისმგებლობის საკითხიც სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში მყოფი ავადმყოფისათვის არასაკატიო მიზეზით გადაუდებელი გაუწევლობისათვის.

ასევე შესაძლებლად მიგვაჩნია, რომ სსკ-ის 130-ე მუხლი ჩამოყალიბდეს შემდეგი სახით:

მუხლი 130

1.სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში მყოფი ავადმყოფისათვის არასაკატიო მიზეზით მედიცინის მუშაკის მიერ გადაუდებელი სამედიცინო დახმარების გაუწევლობა, რასაც ავადმყოფის ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანება ან სიცოცხლის მოსპობა მოჰყვა.

2. სამედიცინო დაწესებულების მიერ არასაკატიო მიზეზით საშიშ მდგომარეობაში მყოფი ავადმყოფისათვის გადაუდებელი სამედიცინო დახმარების გაუწევლობა.

ასევე საინტერესოა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 129-ე მუხლი, რომელიც სიცოცხლისათვის საშიშ მდგომარეობაში მყოფისათვის აუცილებელი და აშკარად გადაუდებელი დახმარების გაუწევლობისათვის სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას ეხება. ჩვენი აზრით აღნიშნული ნორმა არ გამოხატავს სპეციალურ სამართლებრივ ურთიერთობას, მითუმეტეს იმის ფონზე რომ აღნიშნული საფრთხის შემქმნელ დელიქტს წარმოადგენს და მას მატერიალური შემაღენლობა არა აქვს, ამიტომაც აღნიშნულიდან გამომდინარე ჩვენ რეკომენდაციას ვუწევთ, რომ მოხდეს აღნიშნული ნორმის დეკრიმინალიზაცია.

Grigol Robakidze University

With the right of manuscript

Lasha Kukhianidze

Crimes Committed through Omission of Criminal and Criminological
Aspects

Educational Programme : Law

Thesis is the presented for obtaining the academic degree of Doctor of
LAW

Abstaract

Tbilisi
2024

Grigol Robakidze University

Scientific Supervisor : Amiran Mosulishvili

ASS. Professor, Doctor of Law

The date of the defence will be published on the website of university:

www.gruni.edu.ge

The defence of the dissertation will take place at the meeting of dissertation board of the faculty of Law at Grigol Robakidze University

The dissertation will be available from the library of Grigol Robakidze University (Tbilisi, Irina Enukidze 3, David Aghmashenebeli Street N 13)

Table of Contents

<u>Introduction</u>	Error! Bookmark not defined.8
<u>Research Aims</u>	Error! Bookmark not defined.0
<u>Tasks of the Study</u>	Error! Bookmark not defined.1
<u>The hypothesis of the work</u>	Error! Bookmark not defined.2
<u>Methodology and research description</u>	Error! Bookmark not defined.2
<u>Results of the study</u>	Error! Bookmark not defined.3
<u>Conclusions and recommendations</u>	Error! Bookmark not defined.5

Introduction

Problematics to be studied and topicality of research - The modern system of public relations is a complex mechanism for strengthening and regulating the law and order.

It is impossible to strengthen the law and order without the interrelation of the public, its social responsibility and legal rights and duties. The special legal status of the individual is related to the latter, its normative obligation directly related to the problem of committing the crime through omission. Because the proper implementation of the legal obligations plays a decisive role in the functioning of the state system, passive action is regarded as a contradictory social essence of the person who violates not only the law and order but also leads to a dissonance in the entire social organism.

The issue of criminal omission is one of the crucial issues of criminal dogma, which, along with the theoretical importance, also has great practical importance both in the process of lawmaking and law enforcement.

In the process of democratization and implementation of legal reforms in the country, it becomes necessary to make changes in criminal law that guarantee human rights and freedoms.

The principle of lawfulness requires an individual approach to the perpetrators of each unlawful act. Otherwise, it is impossible to justify the principle of guilty responsibility.

According to part 3 of Article 8 of the Criminal Code of Georgia, there are three pre-requisites for determination of omission:

1. The person should have a special legal obligation to act.
2. The person should be able to act.
3. The result should be avoided through the activity.

The objective side of the crime is an activity as a conscious and purposeful behavior. Behavior can be expressed in both activity and inactivity. If a person expresses his or her will at the time of unlawful action, in the omission it is necessary to show his own impulsive momentum through restraining himself from action.

In this respect, the offenses committed through omission, as the general image of specific social passive actions, deserves the attention of the scientists and has the unchangeable level of actuality.

When considering the omission as a form of criminal liability, it should be noted that it has a deep social essence that is expressed in the phenomenon of passive criminal action.

The main difference between formal action and omission is in the content of the norm, the object of which regulation is the appropriate action. Any forbidding norm can be violated through activity, and any obligatory norm through omission, or the failure to perform certain actions.

Therefore, we should note that the issue is actual in Georgian legal literature, however it is an untreated and controversial topic. That is why in this dissertation work the objective side of the composition of the action is analyzed through both theoretical and practical perspective, in particular the criminal and criminological aspects of crimes committed, their essence and forms.

The main principle provisions are presented complexly in the work. Analysis of the problem will make it easier for people interested in this issue to perform scientific and practical activities in a more focused and detailed manner.

Consequently, it should be noted that the actuality of the presented work is in fact due to the circumstance that it is the first attempt in the Georgian jurisdiction to investigate the crimes committed through omission.

A passive offense itself, according to A. Ovchinsky is obviously an

intrusive crime that is not fully understood by the society as a criminal event and this is precisely leading to its latent character.

Due to the multiple-aspect nature of the studied topic it was impossible to exhaustively review all the issues, but the study provides for its basic provisions which will enable the interested person to make a proper view of the crimes committed through omission and assist the practitioners to solve the issues raised in the course of the qualification of an activity.

The processes developed in science and legislation over time require the revision of the old provisions. We can consider the problem related to omission as one of the less commonly regarded topics in criminal law and criminology. There has been almost no research in Georgian scientific space about this topic, therefore, Georgian scientists and practitioners had to be guided by a few monographs developed by the Soviet law on the issue. While the main provisions outlined in them do not correspond to modernity and need to be reviewed, this issue also makes this dissertation research actual.

Research Aims

Research aims of the present work is to analyze and solve the essence of "criminal and criminology aspects of crimes committed through omission."

Research aims of the study is also to analyze "crimes committed through omission", as well as elaborate documented recommendations and develop preventive measures. The nature of crimes committed through omission should be explained on the basis of the study and analysis of criminal and criminology, sociological, philosophical, psychological sources.

The purpose of this dissertation is to:

1. Identify the factors that facilitate criminal omission and determine ways to overcome them for further improvement.
2. Analyze the peculiarities of crimes committed through omission in

Georgian and foreign literature and demonstrate their characteristic features.

3. Develop the scientifically grounded recommendations of theoretical and practical significance.

Research aims of the work is also to discuss the main and controversial issues related to the punishability of crimes committed through omission, to develop recommendations based on the objective and subjective sides of action, on the basis of establishment of legitimacy and fault. In addition, the aim of the research is:

- demonstrate the problematic features related to the guarantee of legal protection and define the essence of special legal obligation.
- Identify and define the characteristics of the causal relationship of crimes committed through omission.

Tasks of the Study

Considering the main objective, the tasks of the study are to:

- Briefly convey the essence of crimes committed through omission.
- Specify some of the basic definitions of criminal omission.
- Determine passive criminal behavior and its marks.
- Determine the issue of attempted crime in omission delicts.
- Determine a complex element of inactivity as a causality link.
- Determine social-psychological aspects of crimes committed through omission.
- Determine the criminal aspects of crimes committed through omission.
- Determine the criminological aspects of crimes committed through omission.
- Explanations of diverse and multifaceted approaches to the crimes committed through omission.
- Research and evaluation of existing theoretical basis and law enforcement practices regarding criminal omission.
- Review and evaluation of Georgian legislation on the crimes committed through omission.
- Investigate grounds and boundaries of criminal responsibility for passive behavior.

- Establish the specificity of the determination of the passive criminal activity.
- Analysis of the peculiarities of the composition of an attempted crime, in particular: theories of criminal omission, the concept of offense committed by the guarantor through omission, Helmut Meyer's theory, the concept of Mayhoper on social behavior, the theory of Shunemann, the sequencing principle, etc.
- Review and processing scientific research literature on crimes committed through omission.

The hypothesis of the work

1. Legislation in Georgia does not clearly reflect the essence of special legal obligations that impedes the defining of the boundaries of liability and imposing thereof.
2. The function of the legal guarantee is not properly drafted and defined in the current Criminal Code.
3. The basis for the arising the legal obligation of the guarantor is not clearly demonstrated and determined.
4. Definition of crimes committed through omission should be deduced from Article 8 of Criminal Code and formulated as a separate independent Article.
5. Crimes committed through omission should always be considered as serious offenses.

Methodology and research description

In the given dissertation the following methods of scientific research are used in both empirical and theoretical levels, such as general scientific methods, in particular: methods of comparison, analysis, synthesis, abstractions, specification, induction, deduction and analogy.

historical and logical methods have been also used as the methodological basis of the research.

Documentary materials: Study of scientific literature, legislation, conventions and analytical materials.

Comparison Method: In comparison with the studied issue, we compared Georgia's current legal norms to the regulatory norms of foreign countries. The use of comparison method was related to the common and distinctive characteristics of the research object.

Also, the survey also is based on the rules of normative analysis.

The comparative-legal analysis used in the paper aims at determining the peculiarities of the law of the foreign legislation in order to ensure that the normative concept is applied painlessly while evaluation of criminal omission and the argumentation of the recommendations is strengthened.

The methodological basis of the research is the philosophical works, scientific researches on the offenses committed through omission.

Formal-logical, formal-dogmatic, formal-legal, sociological, statistical and other methods are also used in problem research.

Results of the study

As a result of our research we have presented herein that the essence of the teaching of criminal omission, its structure and development process was totally realized in it.

In our opinion, we clearly have demonstrated that the crimes committed through omission are far more extensive and multilevel content criminal and criminological area than it appears in the prevailing doctrine.

The essence of the act of will and the freedom of choice of action in the notion of the omission is reviewed in the work for the first time.

The work deals with the methodological aspects of the crimes committed through omission, its essence, concept and the signs. Also, passive criminal behavior and its signs are covered in the work.

In discussing the criminal omission we tried to make a change in the classical scheme, but not in the way that the correlation between its constituent elements was not violated. Namely, in this study we have

reviewed the dogmatic aspects of crimes committed through omission. The review and analysis of the theories developed about the criminal omission is also the result of this work.

1. As a result of the research carried out, the unity of factors affecting the functioning of crimes committed through omission has been identified.
2. The legislative and practical drawbacks have been identified as a result of the survey, and specific proposals have been prepared.
3. Based on the study of the legislation of different countries, recommendations have been developed to facilitate further development and effective functioning of this institution.

Scientific novelty and significance of the work:

In the present dissertation the following scientific innovations are offered:

1. It is the first time a dissertation study regarding the offenses committed through omission has been conducted.
2. It is the first time a social research regarding the offenses committed through omission has been conducted both through a quantitative and qualitative method.
3. The research of crimes committed through omission has been presented in criminal and criminology aspects.
4. The classic formula of criminal omission: it does not express the essence and nature of passive criminal behavior as a pure and mixed inactivity. The degree of fulfillment of special-legal obligations shall be the basis of the classification of crimes committed through omission: Omission (non-fulfillment of the obligation) and improper fulfillment of the obligation.
5. Non-compliance with the special legal obligations shall be considered as aggravating circumstances.
6. Every action must be an act of will, in which case the body movement may not have a form of "normative behavior", but in that sense, we consider the thesis to be appropriate that we cannot recognize motor act as a subjective act.
7. Partial or improper performance of the imposed legal obligation shall be treated as a criminal act (non-fulfillment of the obligation).
8. Individual and social-legal reasons for inactivated offenses include: lack of

interest towards the imposed obligations, ineffectiveness of state control mechanisms, faith in impunity, formalism of controlling body, low level of professional training and so on.

9. Criminal law is not interested in the notion of omission, not only in physical and mental aspects. Criminal interest is caused by it as a psycho-physical category. The most important thing is not only the fact that omission coincides with the essence of activity, but the fact that omission and inactivity do not coincide with each other in both aspects and due to the fact that omission is characterized with the nature specific only for itself, uncommon to the activity essence, the independence of its criminal essence should not be doubtful.
10. The new provisions with scientific and practical significance are set out in the dissertation.
11. Analyzing the determination of the offenses committed through omission common factors such as: socio-economic differentiation of the population, lifestyle -are characterized.
12. The results of questionnaire survey strengthen the practical significance of the dissertation.
13. The novelty of the thesis is to discuss the crimes committed through omission in the criminological aspect.
14. In the work the individual issues of its composition that have not been discussed before are reviewed in the comparative-legal point of view.

Conclusions and recommendations

In the above provided research process we have tried to submit details of all major aspects, which are characteristic for the crimes committed through omission, the research showed that the social essence genesis of criminal omission and related legal acts on performance of special legal duties, are conditioned by many factors, the major one of which is the political and legal system of the state and transformation of the social paradigms related to it. In addition, the community has its own mobility and resources to prepare the basis for its behavior, which ultimately affects the legislative processes of criminal omission.

The emergence of the state formation process led to the increase of the norms of relevant special-legal responsibility relevant to the legal status of the individual in the legislative acts.

The peculiarity of the evolution phenomenon of passive behavior observed in the historical-legal research can be attributed to:

A. recognition of action as a passive form of activity and its separation from the category of active criminal acts

B. Criminalization and decriminalization of individual types of passive behavior.

C. Periodical tightening and humanizing the responsibility for crimes committed through omission punishable by the criminal law.

In the framework of the form (action) and content (omission) problem we can distinguish several phases of its development:

The first stage is based on the active side of criminal behavior, without involving any passive element that has no criminal-legal nature yet.

The second stage due to omission is related to the consciousness of destruction of public relations and the preparation of the legislative basis of passive form of action.

The third stage is the mutual relationship between the theory of omission and its normative attestation processes, including the frame of action, which is the objective sign of the composition of the action.

In the case of passive action, the solution of its problem should have a positive character, first of all in the context of recognition of criminal passiveness as a normative-social category, which gives a methodological explanation of the problem of omission.

The inactive nature of the omission, or the understanding of the absence of energy, does not completely reflect its criminal nature. At the same time, over-regulation of omission, its recognition as an absolute normative category, does not fully respond to classical teaching of the composition of crime and the nature of omission.

We find it inadmissible to change the criminal and objective features of omission with the narrow social composition. The actual issue of omission should be resolved in the prism of its composition, which means the data collection and analysis of the behavior of the person concerned. In this way, omission is to be linked with the signs of the legal (normative) dominant, which does not exclude the finding of different marks in its composition.

The following definitions of omission crimes can be offered on the basis of these signs and characteristics of a passive criminal act:

Omission is an indefinite act independent of time and space (unity of acts), which is a non-fulfillment, avoidance of fulfillment or improper fulfillment of a special-legal obligation.

The social (normative) nature of the criminal omission is defined by the specific nature of its marks in terms of the general characteristics of the action and inactivity categories, such as the following characteristics of the normative nature of the omission:

- Higher socialism expressed in expectation of proper behavior.
- Violation of mandatory norm.
- Mandatory involvement of the obligatory subject in the public relations system.
- Correlation and analyze the method of avoidance of fulfillment of the duty and also the impact on material objects (subjects).
- No differential content of normative omission.
- Special technique for the use of separate instances of crime (training, attempting, participation) against crimes committed through omission.
- Compared to active actions, different objective development of the passive offender will.

Considering many aspects of passive behavior, which combines itself in both positive and negative moments, it is necessary to recognize the possibility of existence of both unlawful and legitimate omissions. Legitimate omission, in case of direct prohibition of active action, may be or fill up with the mechanism of proper realization of the duties.

The diversity of passive behavior must be the basis for the performance of

the action which is the subject of the duties. Based on the mentioned criterion and terminology that responds to the legal (formal) and practical side of omission, we can speak of a complete or partial passive behavior.

In complete omission we offer to consider the failure to fulfill the imposed obligations associated with the absolute ignorance of the act being the integral part of the duties.

In partial omission, we offer you to consider the failure to perform the duties inappropriately (in an insufficient volume).

According to the legislative structure, it is possible to distinguish between pure omission and composition of complete non-fulfillment and composition of mixed omission.

Analysis of a particular part of the norms of the Criminal Code of Georgia provides the possibility to talk about the following types of illegal omission which are based on the criterion of legislative enhancement of the method of avoiding duties:

- Classic omission, ie, passive avoidance of the obligatory duties.
- Active avoidance or omission by acting.
- Combination of passive and active forms of avoidance (combination).

Examination of characteristics of the proper performance of duties of citizens with respect of special legal responsibilities provides the opportunity to define the improper performance of duties as a combination of actions that are associated with assigned duties and directed to its performance, but at low-level (subject, object, method of execution) or lack of volume of essential (enough) activity.

Solving the problem of the grounds of omission is related to the distinction of the following categories:

- Criminal law and duties as a possibility to perform legal grounds for criminalization of passive behavior.
- Specific source of strengthening obligations as the actual basis for legal liability from which the obligation to act is derived.

- Sociological characteristics of duties (morals, traditions, etc.) as the basis for their strengthening.

In the case of omission, the determination of the burden of liability for omission shall be related to the existence or absence of objective and subjective conditions relevant to the subject of the implementation of the legal possibilities of its realization. The latter implies the perception of possibility in the form of a normative category that plays a role in the form of its contents - the combination of the internal circumstances of realizing the objective and subjective conditions and obligations, and the socially conditioned properties of the subject.

Analysis of foreign legislation showed that responsibility for crimes committed through omission is foreseen by special criminal code.

Criminal liability for omission emerges if the person has a special legal obligation and the legal ability to act properly.

The basis for the distinction of passive offense must be based on criminal-legal criteria, namely the quality of performance and the ability to indicate two forms of action.

Based on the above criteria, we suggest defining a passive offense as a combination of infringements in the form of omission, the object of which is the public relations of the duly fulfilled duties.

Analysis of criminal norms showed that the acting coded act contains 29 composites committed in the form of omission.

Based on the research of quantitative, qualitative, structural and dynamic characteristic of passive crime, we can highlight a high-level, intrusive crime. The share of revealed passive criminal actions is minimal in the number of actually committed crimes.

The study of determinants allows for a wide range of complexes, which led to the genesis of passive criminality.

Causes of omission at individual level should be linked to the following processes:

- Development of social nihilistic mood towards general-civic duties.
- Loss of the main source of well-being (mechanism) and the positive position

of personality (family, collective, etc.).

- Dangerous deformation of the labor market and social-labor legal relations system.
- Avoidance of interest and stimulus to fulfill the duties required.
- Neglecting attitude towards legal norms, morals and obligations as one of their form of identification.

The reasons for passive crime in the social sphere are:

- There is no real assessment of the level of life of the population and realization of priority social projects related to it.
- Contradictions in the system of monetary relations.
- Vocational training level for understanding and execution of its duties.
- Criminal deformation of population value system.
- Strong prone to entertainment and badhabits.

The reasons for passive crime in the economic sphere include:

- Difficulties and uncontrollability of tax rules.
- High level of unemployment.
- Internal administrative and economic barriers.
- Fixes in the activities of controlling bodies.
- Instability of the economic situation.

The reasons for passive crime in the political sphere are:

- Non-existence of real legal responsibility for middle and senior management personnel for inactivated offenses
- Weaker imperative control over fulfilled obligations.
- formalism of the controlling body.

The reasons for passive offense in the legal field are:

- Deformation of legal and ethical education.
- Inefficiency of the legal system in citizens' space.
- Resistance to the regulation of legal processes and means of realization of duties.
- No timely reaction to the legislation on depth changes in social relations.
- General imperfection.

- Vague and uncertainty of a number of norms about responsibility for inactivity committed

Socio-psychological conditions of passive offenses are:

- Alcoholism.
- Drug addiction.
- Discipline.
- Lack of self-control.

Environmental conditions for passive crimes are as follows:

- Corruption.
- Intrusive character of crime.
- No preventive measures.
- The syndrome of impunity (feeling).
- Errors in the organizational-management field.
- Destructive impact of mass media, etc.

In the budget sector, it is necessary to increase salaries for the low-income layers of the population, developing adequate programs for market relations and aptitude.

In the economic sphere it is necessary to increase labor productivity, infrastructure development, small and medium-sized business support, education and scientific thought.

In the political field, there is an effective mechanism for general and personal responsibility of persons with power to increase demands for management personnel. Expansion of administrative responsibilities will not be excessive.

In the field of law requires scientists, as much as possible to engage in the development and development of the legislative system. This system should be developed to restore the rights of the inactivated rights (interests), the full compensation of the damage caused and the creation of legislative terms of economically inefficient environment for the passive offender.

In the moral and moral field, the balance is achieved: between cultural, traditional and modernistic directions. It is necessary to create a public climate that responds to the state interests.

In the special-criminological level framework for the avoidance of passive offenses and the employment of social groups, the following measures are required:

- Elaboration of national programs for alcoholism and drug addiction, scientific research of methods and schemes for tax evasion and tax evasion. Development of the method of investigation based on this. Implementation of moderate social control policy in the military field. Performing duties and tightening supervision of work production to high-risk objects and revising methods.

The selection of some kind of impact in the individual prevention framework for passive crimes shall depend on the level of active activity of passive criminal symptoms in person's behavior, as the study demonstrated the inadequacy of active action against the inactive offenders with low coefficient of active activity. The following types of sculptures are better: penalty, compensation of material loss, seizure of property, prohibition of commercial activities and so on.

The general legal measures for limiting freedom of conduct and socio-labor adaptation measures should be used in relation to passive criminals with the standard-average coefficient of effective activity.

The role of state coercive mechanism for the implementation of common legal obligations to restrict the freedom of conduct shall be: imposing reprimand or penalty sanctions, warning of criminal liability, tightening of sanctions, and social-labor adaptation measures should be linked to socially useful links and Mqarebas and assistance: cooperation, training, employment, participation in public life and participation in public assistance programs in the state, socially useful connections to development, as well as a number of reasons in the context of passive crime, which is characteristic of socially useful activity of the active low level. For persons with a separate concern, prevention measures include: training programs, courses, individual supervision duties, etc.

As well as the results of the social survey, we consider that Article 130 of the Criminal Code should consider the responsibility of the medical institution as

a reason for non-provision of medical assistance to a patient being in condition that is dangerous to his/her life.

It is also possible that Article 130 of the Criminal Code of Georgia shall be formulated as follows:

Article 130

1. The medical practitioner's failure to provide urgent medical assistance to the patient who is in a life-threatening condition without any reasonable excuses which caused severe damage to the health or the loss of life of the patient.

2. Failure to provide urgent medical assistance to a sick person who is not in a dangerous condition by a medical institution;

It is also interesting that Article 129 of the Criminal Code of Georgia relates to the criminal responsibility for failure to provide urgent assistance to a person whose life is in a dangerous situation. In our opinion, the mentioned norm does not express special legal relations, especially in the light of the fact that this is a delict leading to the above mentioned threat and it does not have a material composition, so we recommend that we make a decriminalization of this norm.